

שני מלבנים

אמנם אשם אולם אולי איכמן באדישות הכללית, האופפת את הבחירות לכנסת החמישית?

מוכרי המפלגות טוענים כך — ואין אליבי נוח יותר. אולם כאשר החליטו המפלגות על פיזור הכנסת הנוכחית, ועל עריכת בחירות חדשות, הרי ידעו כי משפט איכמן עומד להיפתח. בכל זאת הצביעו כפי שהצביעו. הן קיוו כי ההתעוררות הגדולה של משפט איכמן תוכל להתקיים ביד ההתעוררות הגדולה של פרשת לבון.

ואילו עתה בוכים כל העסקנים כי הקהל אדיש, שאיש אינו רוצה לשמוע על הבחירות ועל המפלגות.

מה קרה?

פשוט מאד: נדמה כאילו אין אף למפלגה אחת מה להגיד. אף אחת מן המפלגות אינה יודעת לתרגם את פרשת לבון לשפה פוליטית מעשית. אף אחת אינה מסוגלת להשיך לך אל תוך הזירה אתגר ברור, שיעורר התלהבות אמיתית.

לא קל להתחרות עם משפט איכמן. הוא מעורר בעיות של ממש, בעיות בעל משמעות עמוקה, לא רק לגבי העבר, אלא גם לגבי העתיד. בצדה של חזיה עמוקה זו, העוברת על אורחי ישראל, יכול להתקיים רק מאבק פוליטי אמיתי, סביב בעיות גורליות וממשיות. ברגע כזה אין קיום לסיסמות שדופפות, למלים ריקות, למליצות גבוהות.

אם יומשך מצב זה, שוב יעמרו המוני בוחרים ביום הבחירות כפי ני הכרירה העגומה להימנע מהצבעה או לתת את קולם למפלגה המעוררת בהם זילזול ואירצון. מצב כזה יתגמם בדמוקרטיה הישראלית. משטר דמוקרטי אמיתי אינו יכול לשגשג כאשר המוני בוחרים מאמינים כי "אין בעד מי להצביע!" על כן כדאי למוכרי כל המפלגות להרהר מחדש במעשיהם ובתוכניותיהם לקראת השבועות הקרובים.

★ ★ ★

בחירות לכנסת החמישית אינן עומדות לדיון כל בעיות החיים הלאומיים. אין הן "בחירות כלליות" במובן המקובל של המושג, מן הסוג הנערץ אצלנו אחת לארבע שנים.

אלה בחירות מיוחדות, פרי משיבר מיוחד, שמקורן מעיד על תביעות ליתן הן נועדו להחליט אריהוק על בעייה מסוימת שנתעוררה.

בחירות אלה הן תוצאה ישירה של פרשת לבון. המפלגות פירקו את הקואליציה תחת לחץ דעת הקהל, כאשר זו השתכנעה כי סכנות פנימיות חמורות ביותר מאימות על הדמוקרטיה הישראלית.

לא ניכנס כאן שוב לכל השתלשלות המאורעות — לפרשת עסקי הביטחון, לפרשת הוויזים ועדויות השקר במערכת הבטחון, הסחיטה של דויד בן גוריון והדחתו של פנחס לבון.

מאורעות אלה לא שיכנעו עדיין את דעת הקהל הכללית שיש צורך במהפכה בשינוי כל הערכים, בהחלפת מוחלטת של השקפת העולם, של מדיניות החוץ, של מיבנה המשק ושל סידורי החברה. אלטרנטיבה מהפכנית כזאת — למשל בנוסח מק"י או להב"ד, הפעולה השמית — אינה עומדת כעת על סדר יומה של דעת הרוב.

על סדר היום עומדת שורה של סכנות מוחשיות לדמוקרטיה הישראלית, לפיהן סדר הבא:

- **סכנת שלטון יחיד** שי דויד בן גוריון, אחרי שהצליח להפוך את מפלגתו למפלגת סער הכופה לו אישיות;
- **סכנת ההשתלטות של קבר צת נערי החצר**, שהם חניכיו וקלגסיו של בן גוריון, אך העולים עליו בקלות דעתם, בחוסר אחריותם, בהרפתקנותם ובי

זילזולם בערכי היסוד של חברה חופשית. **מי שרוצה בשלטון יחיד של בן גוריון ו/או של נערי החצר, ומי שמוכן להשלים עמו — יצביע בבחירות אלה בעד מפא"י. מי שי מתנגד לכך — ירצה להצביע בעד רשימה שתתחייב בצורה חרימית מעת להילחם בסכנות אלה, ושי הצביע על דרך מעשית וברורה למילוי התחייבותה זו.**

★ ★ ★

ישא משבר פרשת לבון, הודיעה מפ"ם שלא תשתתף בממשלה בראשות דויד בן גוריון. שאר המפלגות נקטו בקו

חשוב מי היו שותפיה בקואליציות השונות — מפ"ם, או הציונים הכלליים, או הדתיים. שום שותף לא קבע מאומה. כי בממשלה בה יש רוב מוחלט של שרים למפא"י, מפא"י לבדה קובעת, ומפא"י לבדה מחזיקה בתיקי ראש הממשלה, הבטחון, החוץ והאוצר.

השיטה היתה פשוטה בתכלית. מפא"י דאגה תמיד להרכיב את הקואליציות כך שחברי הכנסת שלה היו בהן רוב מוחלט. בקואליציה נתקבלו ההחלטות ברוב קולות — היינו בקולות מפא"י. בכנסת נתקבלו ההחלטות ברוב קולות — היינו בקולות הקואליציה. כך שלט מיעוט על הרוב. היה זה תמיד מצב מחפיר. עתה,

ליבואלים ספיר וקול: התחייבות בוורה ובלתי חוזרת

אחרי שבן גוריון השתלט אישית על מפא"י, הרי זה גם מצב מסרי כן. כי לפי שיטה זו, איש אחד מסוגל לכפות בכל מקרה ובכל מצב את רצונו הבלעדי על המכלול שלה, על הכנסת ועל שני מיליון אזרחי מדינת ישראל.

★ ★ ★

יצר אפשר לשים קץ למצב זהני אחרי שרוב אזרחי המדינה עמדו סוף סוף על סכנותיהם, הודות לפרשת לבון, קיימת אפשרות מעשית לחולל שינוי מכריע. **על הבוחר לדרוש מכל המפלגות שתתחייבנה לפני הבחירות, בצורה ברורה ומוחלטת, שלא ייכנסו לשום קואליציה בה תהווה מפא"י רוב מוחלט.**

על הליברלים, השמאל והדתיים להתחייב איש בפני רעהו, שלא יכרתו הסכם נפרד עם מפא"י, אלא רק הסכם בו יהיו כולם שותפים. לאור הירידה הצפויה למפא"י בבחירות הקרובות, ברור שצבני שלוש האגפים האלה יעלו במספרם בכנסת החמישית על מספר ח"כ מפא"י (והקוויילינגים הערביים שלה). בממשלה קואליציונית כזאת תהיה מפא"י במיעוט. היא לא תוכל להחליט זיק בידיה את כל עמדותיה החשובות. ומה שחשוב ביותר: בממשלה כזאת לא יוכל בן גוריון לכפות את רצונו על שותפיו. הוא לא יוכל לבצע מיבצע סיני ולהקים כורים אטומים מאחורי גבם. המשטר לא יתחלף — אך תובטח בו מידה מינימלית של דמוקרטיה פנימית.

הנה כי כן, זהו מיבחן ברור לכל מפלגה: **תתחייבנא ברורות שלא תצטייף אלא לקואליציה בה תהווה מפא"י מיעוט.**

תהא נא התחייבות זו תנאי לקבלת קולו של האזרח החרד לגורל המדינה.

התחייבות. לא סיסמה, לא מלריצה, לא הודעה סתמית — אלא התחייבות שאינה משתמעת לשי תי פנים.

★ ★ ★

יצר מיבחן מכריע זה, תעמוד כל מפלגה בפני מיבחן נוסף בבחירות לכנסת החמישית.

לפחות מחצית חברי הכנסת הנוכחית — מיותרים בה לחלוטין.

אין להם מה לתרום בה — לא אישיות, לא כושר מחשבתי, לא מומחיות כלשהי. אין להם מאומה זולת החתק, המפלגה — והכשרון לשבת בישיבות אינסופיות של ועדות מפלגתיות, מבלי למות משיעמום.

הציבור עייף מלראות את פניהם במקום זה.

פרשת לבון הטילה אור חזק על אפשרותה של הכנסת בהרכבה האישי הנוכחי. מאבקי הפרשה נוהלו מחוץ לכנסת, בלי הכנסת, ולעתים — למרות הכנסת. אותה פרשה גם הבליטה מחדש עד כמה חשובה קיומה של כנסת חוקה, כדי לעמוד מול הסכנות האנטי דמוקרטיות במדינה. הפירצה קוראת לגנב, והחלל הריק בכנסת קורא לדיקטטור.

זהו, איפוא, המיבחן השני לכל המפלגות: **הבו לנו פנים חדשות.**

הבו לנו אישים, הוגי דעות, מעצבי מחדש, מומחים, לוחמים.

איננו דורשים כי הכנסת החמישית תהיה מורכבת מ-120 גאונים. גם לא נדרוש כי כל חבריה יהיו מבריקים. אולם אנו דורשים שינוי מהותי באיכות המחשבתית וברמה האישית. אנו דורשים כי החיכוחים החשובים ביום על עתיד המדינה יישמעו בכנסת, ולא מחוצה לה. אנו דורשים כי האישים המעוררים את תשומת לב הציבור בנכות משקלם הסגולי, כשרונותיהם ותכונותיהם, יחליפו לפחות חלק מן העסקנים האפורים, ההופים כי שטחים נרחבים בכנסת למחסן גרוטאות מכובד.

כאסיפה של אפסים, קל גם לייש איש קטן להקים שלטון יחיד. כי פרלמנט הכולל שורה ארוכה של אישים נמרצים ומנהיגים בעליו רמה, יקטנו ממילא סיכויי של כל פרט להפוך עצמו למנהיג-עליון, זו אחת הפונקציות החשובות של פרלמנט כחברה דמוקרטית.

★ ★ ★

פסימיות המזורה, האופפת ברגע זה את מרכזי כל המפלגות, אינה מקרית. גם אין היא בלתי מוצדקת.

עוד לפני חודש היו העסקנים בטוחים כי ייהנו מן ההפסק — שמפא"י "חייבת" לה הפסיד 10 מנדטים בגלל פרשות לבון ובר, וכי השאלה היחידה היא כיצד יתחלקו ה-10 מנדטים בין המפלגות האחרות. לכן היה, לדעתם, כל צורך להתאמץ. די היה לגנוב כמה סיסמות מן השולח הזה ושאר הגורמים שהנהיגו את דעת הקהל בפרשת לבון.

התוצאה היתה שבשום מפלגה אין תסיסה אמיתית — פרט למפא"י עצמה. מפא"י מגלה יוזמה, מפא"י יוזמת מיבצעים כנסתיים עת בן גוריון ואחרות המלחמה:

אם לא ישכילו המפלגות האחרות ליטול את היוזמה לידיהן ולכפות באומץ על את רצונן על הבחירות — יוכחו לדעת כי נר חזירי הנצחון שלהן היו מוקדמים מדי.